

# Me tarvitsemme kaikki tulevaisuuslukutaitoa

Laura Pouru & Otto Tähkää

**Nopeasti muuttuvassa maailmassa tarvitsemme suunnistusvälineeksi tulevaisuuslukutaitoa eli kykyä hyödyntää tulevaisuutta nykyhetkessä. Tämän vuoksi on tärkeä luoda lapsille ja nuorille jo varhaisessa vaiheessa perusta kriittiselle, luovalle ja vaihtoehtoja näkeväälle tulevaisuusajattelulle.**

Tulevaisuuspäivää vietetään ensimmäistä kertaa Suomen kouluissa 18.4.2018. Päivä tuo tulevaisuudentutkimukseen pohjautuvia tulevaisuusopettamisen menetelmiä kaikkien opettajien ulottuville alakouluista lukioihin, ja johdattaa lapset ja nuoret tulevaisuusajattelun perusteisiin. Päivän tavoitteena on vahvistaa oppilaiden luottamusta tulevaisuuteen ja omaan pärjäämiseen, riippumatta siitä minkälaisia nopeita ja yllättäviä muutoksia maailma tuo mukanaan.

Tulevaisuuspäivän taustalla on ajatus, että monimutkaistuvassa ja kiihtyvällä vauhdilla muuttuvassa maailmassa tarvitsemme kaikki henkilökohtaista ennakointi- ja muutostyökykyä. Lapset ja nuoret tulevat kasvamaan ja elämään maailmassa, joka on hyvin erilainen kuin se, minkä näemme nyt ympärillämme. Erään arvion mukaan tänä päivänä peruskoulunsa aloittavista lapsista 65 prosenttia työllistyy töihin, joita ei vielä ole olemassa. Työelämään siirryttyään heidän kannattaa valmistautua työuraan, joka muistuttaa polkujen verkostoa, mikä pitää sisällään useita työuria ja lukuisia eri ammatteja. Elinikäisestä oppimisesta tulee välttämättömyys, kun jopa 50 prosenttia ensimmäisen vuoden teknisen alan korkeakouluopintojen substanssiedosta vanhentuu valmistumiseen mennessä.

Tällaisessa todellisuudessa yksilöiden on osattava ennakoida muuttuvaa toimintaympäristöä, päivitettävä joustavasti osaamistaan muuttuviin olosuhteisiin sopivaksi, ja tarvittaessa pystyttävä taas uudelleensuuntaamaan horisonttiaan. Tämän vuoksi on tärkeä löytää suunnistusvälineeksi oma sisäinen tulevaisuuskompassinsa, jota voi kutsua myös tulevaisuuslukutaidoksi.

## Siis mikä tulevaisuuslukutaito?

Tulevaisuuslukutaito (*futures literacy*) tarkoittaa yksilön henkilökohtaista kykyä hyödyntää tulevaisuutta nykyhetkessä. Tapamme käyttää tulevaisuutta on usein liian epämääräistä ja rajoittunutta ollakseen hyödyllistä. Käytämme tulevaisuutta esimerkiksi

- **Äänettömänä tulevaisuutena:** tulevaisuudesta ei varsinaisesti puhuta, vaan sen oletetaan vaan tulevan itsestään. Tulevaisuuden suhteen saattaa olla olettamuksia, mutta niitä ei käsitellä tai tuoda näkyviksi.
- **Retorisena tulevaisuutena:** Tulevaisuudesta puhutaan stereotyyppioilla ja kliseillä, mutta näillä on hyvin vähän todellista yksityiskohtaista sisältöä. Tulevaisuuden nimiin saatetaan perustella asioita, joiden oikeat vaikuttimet tulevat muualta.

- **Itsestäänselvytenä pidettävänä tulevaisuutena:** Tulevaisuudesta tai muutamasta tulevaisuusvaihtoehdosta puhutaan itsestäänselvyksinä ikään kuin ei olisi muita vaihtoehtoja. Tulevaisuus ns. valloitetaan (*colonized futures*) helpoilla, usein historiaa toistavilla ajatusmalleilla.

Tyypillisesti käytämme tulevaisuutta hyvin kapealla suunnitteluorientoituneella otteella, jota rajoittavat omaksumamme kuvat ja käsitykset tulevaisuudesta, sekä oletuksemme siitä, mikä nykyisyydessä ja tulevaisuudessa on mahdollista ja todennäköistä. Tulevaisuuslukutaidon kehittämisen tavoitteena on oppia ajattelemaan tulevaisuudesta laajemmin ja oppia hyödyntämään tulevaisuuskuvittelun kapasiteettiamme nykyhetkessä tehtävien päätösten pohjalla. Nykyhetkessä tehdyt päätökset luovat tulevaisuuden, joten on tärkeää että pystymme kuvittelemaan tulevaisuutta avoimesti emmekä lukitse tulevaisuuttamme omien mieleemme rajoitteiden kokoiseksi.

## **Miten koulu voi vahvistaa lasten ja nuorten tulevaisuuslukutaitoa?**

Vaihtoehtoisten tulevaisuuksien kuvittelemisen ei ole aina helppoa, mutta onneksi se on taito ja kuten kaikki taidot, sitä voi kehittää. Koulussa tulevaisuuslukutaidon kehittymistä on mahdollista tukea tulevaisuusopettamisen menetelmin. Tulevaisuusopetuksen ytimessä on opettaa nuoria tunnistamaan tulevaisuuteen vaikuttavia muutosvoimia, näkemään mahdollisuuksia, ymmärtämään oman roolinsa ja vastuunsa tulevaisuuden rakentamisessa sekä tarkastelemaan tulevaisuudesta käytävää keskustelua kriittisesti.

Perusopetuksen ja lukion opetussuunnitelmat tarjoavat useita mahdollisuuksia tuoda tulevaisuusopettamisen menetelmiä ja tulevaisuusajattelun lähestymistapoja opetukseen joko oppiainekohtaisesti tai monialaisesti. Esimerkiksi kestävä tulevaisuus on yksi perusopetuksen ja lukion opetussuunnitelman läpileikkaavia teemoja, jota pystytään syventämään tulevaisuudentutkimukseen pohjautuvilla menetelmillä. Tästä näkökulmasta tulevaisuusoppiminen ei olekaan uusi, opetussuunnitelman ulkopuolinen asia, vaan tapa toteuttaa siellä jo olevia tavoitteita.

Tulevaisuuspäivänä 18.4.2018 tarjoamme opettajille mahdollisuuden kokeilla helposti ja hauskaasti tulevaisuusopettamisen menetelmiä.

Miten sinä käytät tulevaisuutta? Tule mukaan tutkimusmatkalle laajentamaan vaihtoehtoisten tulevaisuuksien horisonttia!

[www.tulevaisuuspaiva.fi](http://www.tulevaisuuspaiva.fi)

**Tulevaisuuspäivää järjestävät Turun yliopiston Tulevaisuuden tutkimuskeskus ja Tulevaisuuskoulu ry yhteistyössä Sitran, Opetushallituksen, Taloudellisen tiedotustoimisto TAT:n ja Ohjausosuuskunta Otteen kanssa.**

### **Lähteitä**

Gough, Noel. 1990. Futures in Australian education—tacit, token and taken for granted. *Futures* 22 (3), 298-310.

Kurzweil Ray. 2005. *The Singularity Is Near*. Viking.

Lähdemäki, Jenna. 2017. *Voisiko oppivelvollisuus kestää koko elämän?*  
<https://www.sitra.fi/artikkelit/voisiko-oppivelvollisuus-kesta-koko-elaman/>

Miller, Riel (ed.). 2018. *Transforming the Future – Anticipation in the 21<sup>st</sup> Century*. Routledge.

World Economic Forum (2016) *The Future of Jobs Employment, Skills and Workforce Strategy for the Fourth Industrial Revolution*.

**Laura Pouru** on tulevaisuudentutkija, joka on erikoistunut yksilöiden ja organisaatioiden tulevaisuusvalmiuden kehittämiseen. Hän vastaa Turun yliopiston Tulevaisuuden tutkimuskeskuksen ja UNESCO:n yhteistyöprojektista, joka kehittää globaalisti nuorten tulevaisuuslukutaitoa.

**Otto Tähtäpää** on historian- ja tulevaisuudentutkija, joka on kiinnostunut osaamisen ja oppimisen merkityksestä yhteiskunnallisissa murroksissa. Hän on perustanut lapsille ja nuorille sekä heidän opettajilleen tarkoitetun Tulevaisuuskoulun, joka edistää kouluissa tapahtuvaa tulevaisuuskasvatusta.